

UDK 378.4 (497.12) : 929 Melik A. =863

AKADEMIK PROF. DR. A. M E L I K - REKTOR LJUBLJANSKE UNIVERZE

Boris S k e t*

Ob obletnici rojstva pomembnega moža se seveda spodobi, da njegovo življenje in delo osvetlimo iz vseh zornih kotov. Očitno je to vodilo organizatorje sestanka, da me povabijo k sodelovanju kot trenutnega predstavnika Univerze, na kateri je akademik, prof. Anton Melik prebil velik del svojega ustvarjalnega življenja. Žal bi tudi upravna plat njegove dejavnosti zahtevala več pozornosti, kot sem se ji mogel posvetiti v teh nekaj dneh. Podam lahko torej le kratek pregled Melikove rektorske "kariere", in sicer na osnovi gradiva, ki ga je pripravila naša arhivska služba v osebi tov. Ane Benedičeve. Zbral bom pravzaprav le nekaj utrinkov, pretežno iz besed samega slavljenca. Ocena njegovega delovanja bi zahtevala poglobljen študij raznovrstnega gradiva.

Priložnost izrabljam tudi za prisrčne pozdrave udeležencem in najboljše želje za plodno delo.

Prof. Melik je postal rektor Univerze v Ljubljani leta 1946; to službovanje se mu je skozi dve dvoletni mandatni obdobji zavleklo še v začetek tretjega, v zimski semester 1950/51. Kot prorektorji so mu pomagali najprej dr. Milko Kos, nato pa dr. Gorazd Kušej in dr. Viktor Kersnič. Funkcijo je prevzel od prof.dr. Krala, ki je moral oditi na Visoko tehniško šolo v Brno. Prof. Melika je predlagal, kot edinega kandidata, prof. Kidrič, tedanji predsednik SAZU. Izvoljen je bil z 82 od 90 možnih glasov. Leta 1948 je bil z aklamacijo ponovno izvoljen.

V času, ko jo je vodil prof. Melik, je ljubljanska univerza doživljala velike spremembe. Po eni strani se je izpopolnjevala z ustanavljanjem novih fakultet, po drugi strani pa so fakultete vse bolj podrejali resornim ministrstvom. Z uredbami decembra 1949 je bila prej enotna ustanova končno razbita na Univerzo, Tehniško visoko šolo, Medicinsko visoko šolo in samostojne fakultete. Takšno stanje se je popravilo šele leta 1954, ko so obnovili celostnost univerze ter ji z uvedbo prvin družbenega upravljanja dali večjo mero avtonomije. V kompenzacijo tej dezintegraciji je ob proslavi tridesetletnice Univerze rektor napovedal snovanje "posebnega društva visokošolskih profesorjev".

Decembra 1948, ob svoji drugi izvolitvi, ima rektor Melik kaj povedati. Omenja novo ustanovljene fakultete in študijske smeri. V prvo petletko so bile vključene tudi stavbe za potrebe ljubljanske univerze in mnoge gradnje in adaptacije so se leta 1948

*Dr., red. univ. prof., Biotehnična fakulteta, VTOZD za biologijo, Aškerčeva 12, Ljubljana, YU

približevale likofu. Za denar in vodenje gradnje je skrbelo Ministrstvo za prosveto LRS in "rektor s temi zgradbami ni imel opravka". Začela je tudi zidava Akademskega naselja pod Rožnikom, s sodelovanjem prostovoljcev pa so gradili Dom na Mežakli. Zanimiva navedba iz rektorjevega poročila: "Danes nam za gradnjo ne manjka denarnih sredstev ... težava pa je v pomanjkanju materiala in delovne sile" ... S potekom nabave inozemskih knjig in revij rektor ni bil zadovoljen, boljše je bilo z opremo, tudi avtomobili: "Dobila je univerza tudi poseben avto za rektorjevo uporabo". In zaključek rektorjevega poročila leta 1948: "To je bila prehodna doba, v kateri je staro odmiralo, novo pa se je šele porajalo, je šele dobivalo svoje konkretne in določene oblike".

V novembru 1950 je prof. Melik zadnjič vodil sejo "univerzitetnega zbora". V svojem poročilu ugotavlja "obilnost v zunanjem dogajanju kakor enako obilnost v notranji problematiki". Kot enega najpomembnejših dogodkov omenja praznovanje tridesetletnice univerze; to so začeli pripravljati, ko je bila Univerza še enotna, izvedli pa so jo, ko je že bila okleščena. Slavnosti so se udeležili visoki predstavniki republiških in zveznih oblasti, pa tudi vsi rektorji univerz in visokih šol Jugoslavije, na kar je bil ljubljanski rektor še posebej ponosen. Tudi sicer je javnost izkazala proslavi veliko pozornost.

Svoj zmerno in previdno kritičen odnos do dezintegracije Univerze je prof. Melik, v oklepaju, izrazil: "dovolite mi, da sem nekoliko subjektiven in da izrazim svoje subjektivno mnenje, da nemara ne bo zdrava prevelika razcepljenost ...", češ, da bi vsaj mlade samostojne fakultete kazalo vključiti v Univerzo; vendar "... ni treba, da se prehitavamo ... čas in izkušnja bosta ... svetovala najboljše solucije". Pohvalil pa se je lahko, da so uvajanje učenja namesto študija in podobno, "v osnovno- in srednješolskem smislu", spet zamenjali z visokošolskimi načeli in da so univerzo osvobodili "togih spon in preveč varuških napotil ter pretesnih navodil". To omogoča v naslednjem študijskem letu preobrazbo "v znamenju pravilno pojmovane in modro odmerjene akademske svobode" in "ob poglobljenem pojmovanju čuta in morale odgovornosti in dolžnosti". Dosegli so tudi odločitve zvezne vlade in republiških ministrov o gradnji novih, večinoma provizornih zgradb za Univerzo in visoke šole. Žal, temu sledi pritoževanje nad problemi s potrebo po predhodnih arheoloških raziskavah in s pomanjkanjem delovne sile. Lastna tiskarna in stanovanjski blok na Prulah sta bila tedaj šele v načrtih. Ob vsem tem ostaja Univerza še vedno v hudi prostorski stiski, kar povzroča še danes znane "težave z razporeditvijo ur in predavateljev".

Kaže, da je imel rektor nekaj težav pri sodelovanju s študentskimi organizacijami; namreč, "bodisi v stikih s političnimi organizacijami kakor v kulturnem in strokovnem področju bi si vodstvo univerze želelo trdnjših in konkretnjših vezi...". Boljše je bilo sodelovanje znotraj učiteljskega kadra, saj so skupaj z drugimi nameščenci izpeljali npr. zelo uspešno akcijo za preskrbo z drvmi. Rektor Melik pa ob pohvali ni pozabil opozoriti, kako moteče so takšne akcije lahko za normalno delovanje šole. Boljše je bilo tudi stanje na področju mednarodnega strokovnega sodelovanja, osebne stike so gojili z izmenjavo v obeh smereh. Kot posebnost je omenjen prvi seminar za inozemske slaviste, ki ga je organizirala Univerza, sicer na pobudo zveznega Sveta za znanost in kulturo.

Številne druge podrobnosti v dobrih trideset gosto tipkanih strani obsegajočem

zadnjem Melikovem poročilu pričajo, da so bile dejavnosti univerze, s tem pa najbrž tudi njenega rektorja že v tistem času številne in raznovrstne in da je kljub težavam rektor deloval uspešno. Vendar ti utrinki prikazujejo bolj razmere na ustanovi, le v manjši meri osebnost rektorja. Dejanska ocena prof. Melika kot rektorja pa bi seveda zahtevala poglobljen študij raznovrstnih dokumentov, ki mi ga preprečujeta skopo odmerjen čas, kot tudi povsem drugam usmerjena strokovna izobrazba.

Naj omenim, da je med vodenjem Univerze in kljub njenemu vodenju, prof. Melik prejel visoko denarno nagrado Zvezne vlade za znanstveno delo. Prejel je tudi Red dela.

Novembra 1950 je akademik, prof. dr. Anton Melik torej vodil zadnjo sejo ter predal štafetno palico prof.dr. Gorazdu Kušeju in prorektorju dr. Svetozarju Ilešiču, svojemu strokovnemu kolegu.

Končno še nekaj stavkov o mojem srečanju s profesorjem Melikom, z geografom. Osebnost se nisva poznala, a njegova dela so mi pomenila veliko, zlasti njegova Slovenija. Ob pripravi doktorske disertacije sem odkril, da se njegove paleohidrografske spekulacije zelo ujemajo z nekaterimi biogeografskimi podatki, čeprav so bile po današnjih merilih bolj slabo podprte. To rad omenim, saj kaže po eni strani na možen pomen interdisciplinarnega pristopa pri raziskavah, na drugi pa na večstransko uporabnost izsledkov posamezne znanosti. Kaže pa tudi na to, da je prof. Melik znal iz skopih podatkov izvleči verjetne sklepe.